

فهرست مطالب

۹	مقدمه مؤلف
۱۷	معرفی راویان
۲۱	آوانگاری‌ها و متن اشعار
۲۲	نوحه مسلم (ع)
۲۲	۱. ای طوعه من غریبم (دشتی)
۲۴	نوحه‌های ورودیه کربلا
۲۴	۲. بر سر پیمان حسین (دشتی)
۲۶	۳. اول ماه عزا (دشتی)
۲۸	۴. ای زمین کربلا (افشاری)
۳۰	۵. هنگام ماتم (ماهور)
۳۲	۶. این دل تنگم (راست‌پنجگاه)
۳۴	نوحه‌های قاسم (ع)
۳۴	۷. یل صف‌شکن (کردبیات)
۳۶	۸. یادگار مجتبی (افشاری)
۳۸	۹. پور مجتبی، قاسم بیات‌ترک
۴۰	۱۰. سرو بستان (نوا)
۴۲	نوحه علی‌اصغر (ع)
۴۲	۱۱. گهواره خالی، قنداقه خونین (همایون)
۴۴	نوحه‌های علی‌اکبر (ع)
۴۴	۱۲. زینب در آ ز خیمه (دشتی)
۴۶	۱۳. عجب گلی روزگار (دشتی)
۴۸	۱۴. عجب گلی روزگار (افشاری)
۵۰	۱۵. سرباز میدان شهادت (سه‌گاه)
۵۲	۱۶. گل من اکبر من (چهارگاه)
۵۴	۱۷. شبیه پیغمبرم (ماهور)
۵۶	۱۸. علی‌اکبر من رفت (ماهور)
۵۸	نوحه‌های ابوالفضل (ع)
۵۸	۱۹. باب‌الحوایج (کردبیات)
۶۰	۲۰. چاره چه سازم علمدار ندارم. (کردبیات)
۶۲	۲۱. سقا و سالار حسین (ابوعطا)
۶۴	۲۲. کُشته بی‌کفن (ابوعطا)
۶۶	۲۳. ای سردار رشیدم (ابوعطا)
۶۸	۲۴. سقای دشت کربلا، ابوالفضل (دشتی)
۷۰	۲۵. ابوالفضل، ای علمدارم (افشاری)
۷۲	۲۶. سردار شه‌مظلومان (سه‌گاه)
۷۴	۲۷. قرعه جدال (چهارگاه)
۷۶	۲۸. امشب علمدار (چهارگاه)
۷۸	۲۹. عباس، شیر بی‌شده شجاعت (چهارگاه)
۸۰	۳۰. ابوالفضل باوفا (چهارگاه)

۸۲. ۳۱. سقای طفلان حسین، ابوالفضل (چهارگاه)
۸۴. ۳۲. ابوالفضل، الّخیل (چهارگاه)
۸۶. ۳۳. ای ابوالفضل، ای باوفای من (راست‌پنجگاه)
۸۸. ۳۴. عباس، سکینه به حرم تشنه آب است (نوا)
۹۰. ۳۵. سردار کربلا (رهاب)
۹۲. نوحه‌های شب عاشورا
۹۲. ۳۶. شهادتنامه عشاق (دشتی)
۹۴. ۳۷. شیعیان، فردا حسین بی‌یار و یاور می‌شود. (سه‌گاه)
۹۶. ۳۸. امشب شب خونین عاشورا است (سه‌گاه)
۹۸. ۳۹. امشب شب قتل حسین (چهارگاه)
۱۰۰. نوحه‌های روز عاشورا
۱۰۰. ۴۰. ای قهرمان کربلا، زینب (سه‌گاه)
۱۰۲. ۴۱. حسین جان کفنت کو؟ (افشاری)
۱۰۴. ۴۲. تو شمع هر انجمنی (شور)
۱۰۶. ۴۳. درس چگونه زیستن (شور)
۱۰۸. ۴۴. مهلاً مهلاً (شور)
۱۱۰. ۴۵. دریای خون (ابوعطا)
۱۱۲. ۴۶. هَلْ مِنْ ناصِراً يُنصِرُنِي (افشاری)
۱۱۴. ۴۷. یا حسین، الله‌اکبر (افشاری)
۱۱۶. ۴۸. بهر اسیری زینم خود را مَهیّا کن (بیات‌ترک)
۱۱۸. ۴۹. ای خاندان عصمت (سه‌گاه)
۱۲۰. ۵۰. گل باغ پیمبر (چهارگاه)
۱۲۲. ۵۱. ای شمر پُر جور و جفا (چهارگاه)
۱۲۴. ۵۲. ای حسین مظلوم (ماهور)
۱۲۶. ۵۳. ای بی‌کفن حسینم (ماهور)
۱۲۸. ۵۴. آهسته ران این مَرکَب نکویت (همایون)
۱۳۰. ۵۵. آغشته بین در خون گردیده شاهی (راست‌پنجگاه)
۱۳۲. ۵۶. سجده‌گاه عشق سالدون (راست‌پنجگاه)
۱۳۴. نوحه‌های شام غریبان
۱۳۴. ۵۷. شام غریبان (شور)
۱۳۶. ۵۸. طفل صغیر (ابوعطا)
۱۳۸. ۵۹. نیزه شکسته‌ها (ابوعطا)
۱۴۰. نوحه‌های حرکت کاروان از کربلا
۱۴۰. ۶۰. خاک شهیدان شد عیان (شور)
۱۴۲. ۶۱. کاروانی سر به صحرا (ابوعطا)
۱۴۴. ۶۲. مران یکدم ساربان اُشتر (دشتی)
۱۴۶. ۶۳. بدوشم ای زنجیر چه شورها داری (همایون)
۱۴۸. نوحه‌های مدح کربلا و امام حسین (ع)
۱۴۸. ۶۴. بیا اشک عزا (شور)
۱۵۰. ۶۵. عشق پاکان (دشتی)

Shiraz-Beethoven.ir

۱۵۲	۶۶. قارگیندی اهل، ایمان حسینہ خاطر (افشاری)
۱۵۴	۶۷. حسین، ابا عبدالله (چهارگاه)
۱۵۶	۶۸. زنده بادا حسین (نوا)
۱۵۸	نوحه‌های امام علی (ع)
۱۵۸	۶۹. شب قتل علی (شور)
۱۶۰	۷۰. شام قتل مولا (ماهور)
۱۶۲	۷۱. شه مشرقین (ماهور)
۱۶۴	نوحه توسل در آخر هر مجلس
۱۶۴	۷۲. دوازده امام (بحرطویل) (همایون)

Shiraz-Beethoven.ir

۲. ساختار شعر و موسیقی نوحه‌ها:

مبحث دیگر نوحه‌خوانی را می‌توان ساختار شعر و موسیقی آن در قدیم تلقی کرد، زیرا که از اشعار پرمحتوا با بیان حماسی - عاشقانه و صفات حمیده، که شان امام معصوم و یاران او را به خوبی بیان می‌داشت، استفاده می‌کردند و در شرایط مختلف دستگاه‌ها و گوشه‌های متفاوت را به کار می‌گرفتند؛ مثلاً در بیان صحنه‌های نبرد و مبارزه امام و یاران از دستگاه‌های چهارگاه، همایون، سه‌گاه (مخصوصاً در قالب بحرطویل) استفاده می‌کردند و در بیان فراق و مشقات وارد بر اهل بیت عصمت از آوازهایی حزین، چون افشاری، دشتی و ابوعطا، بهره می‌بردند که لازمه آن برخورداری از تجرّ، علم و عمل فراوان و استادی کامل است.

در گردآوری‌هایی که مؤلف در برخی از استان‌های ایران داشته، به این نتیجه رسیده است که موسیقی این نوحه‌ها در پنج عنصر اصلی موسیقی (صدا، فواصل، گردش نغمات، وزن و تزئین) ارتباط ناگسستی با موسیقی ردیف دستگاهی دارند، و حتی موسیقی نوحه مناطق مختلف شیعه‌نشین ایران با کشورهایی چون عراق، لبنان، افغانستان و... همچون ریسمانی محکم پیوند دارد، به طوری که گسستن آن سبب از بین رفتن اتحاد و انسجام دینی خواهد شد. نوحه‌خوانی‌ها در تمامی این مناطق براساس موسیقی ردیف دستگاهی ایران بوده، تفاوت سبک‌ها بیشتر در لهجه‌ها و گویش‌های محلی به چشم می‌خورد. به طور مثال، اگر یک نوحه افغانی یا عراقی اصیل را با لهجه فارسی بخوانیم، دقیقاً متوجه می‌شویم که آن پنج عنصر در موسیقی دستگاهی ایران کاملاً رعایت شده است.

از دیگر خصوصیات نوحه‌خوانی در قدیم می‌توان به بیان عزت و سرافرازی، جوانمردی و رشادت، تن به ذلت‌ندادن امام حسین (ع) به طاغوت زمان، روح عظیم و راز و نیازهای شب عاشورا، سخنان رسواکننده حضرت زینب (س) و امام زین‌العابدین (ع)، و فراق جانسوز توأم با عزت، اشاره داشت که خود از تأثیری عمیق برخوردار است و بسیاری از بزرگان مذهبی ما به این نکات ظریف اشاره داشته‌اند. حضرت امام خمینی (ره) فرموده‌اند: «اگر بفهمند که این عزاداری و گریه برای چه آنقدر اجر و ارج دارد، آن وقت ملت ما را ملت گریه نمی‌گویند و ملت حماسه می‌خوانند.» (لوح فشرده چشمه عاشورا)

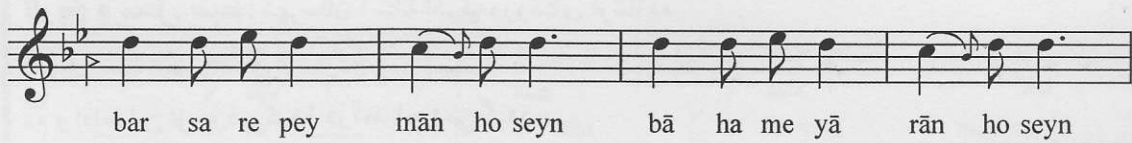
۳. شیوه‌های آموزش نوحه‌خوانی:

نگارنده از جواب‌های داده‌شده راویان اصیل موسیقی مذهبی به این نتیجه رسیده است که شیوه‌های آموزش موسیقی مذهبی (نوحه‌خوانی) در گذشته به دو گونه بوده است:

۱. شیوهٔ مَن‌رِسی: در این شیوه شاگردان از کودکی یا نوجوانی زیر نظر استادی زبردست در مکتب‌خانه به آموزش گوشه‌ها و دستگاه‌های موسیقی می‌پرداختند و پس از سال‌ها کار و زحمت، خود به استادی ماهر تبدیل می‌شدند. در این شیوه شاگردان نام دستگاه‌ها و گوشه‌ها را نیز می‌آموختند و همراه با آموزش فنون آوازی به آموزش مسائل اخلاقی نیز می‌پرداختند. در نتیجه، این گروه از شاگردان هم از نظر فنون آوازی و هم از نظر معرفت کامل می‌شدند.

ā ma de dar kar bo ba lā 'a zī ze zah rā ho seyn

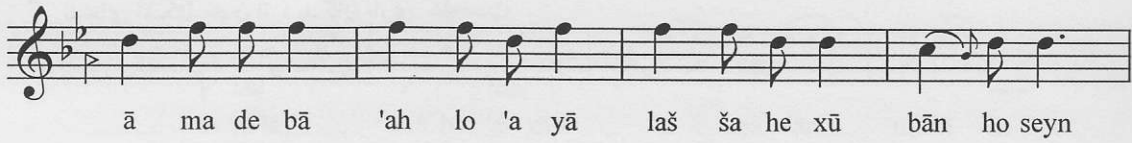
bar sa re pey mān ho seyn bā ha me yā rān ho seyn

gaš te mo hay yā ye ša hā dat ša he bat hā ho seyn

xos ro ve 'oq bā ho seyn fo rū qe del hā ho seyn

ā ma de bā 'ah lo 'a yā laš ša he xū bān ho seyn

sā he be 'on vān ho seyn ā ma de bā qā fe le čūn

go zaš te az jān ho seyn hā mi ye qor ān ho seyn

mo qā be le mo xā le fin dar ba re a' dā ho seyn

bar sa re pey mān ho seyn bā ha me yā rān ho seyn

Shiraz-Beethoven.ir

Shiraz-Beethoven.ir

raf tam ke ā bi ā va ram a bal fazl ad da xīl
bah re sa kī ne dar ha ram a bal fazl ad da xīl

šā he din maš ke a lam češ me po raz xūn be za min

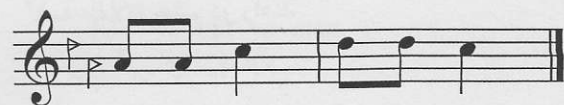
bān go mi zad ke a xā nū re do čaš mā ne ma nast

ba' de 'ab bā se 'a li šā me ho seyn šā me 'a zāst

šā me tā raš be ja hān šā me qa ri bā ne ma nast

a bal fazl ad da xīl

Shiraz-Beethoven.ir

